

LUNDS
UNIVERSITET

Statslöshet i internationell rätt

En begreppshistorisk analys av begreppet statslöshet i dokument från International Law Commission år 1952–54 och UNHCR år 2014–2015.

Mariam Hassan

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
MRSG31

Termin: Vårterminen 2018

Handledare: Olof Beckman & Fredrika Larsson

Omfång: 14962

Abstract

Denna uppsats undersöker begreppet statslöshet i en världsstruktur där fokus ligger på att erhållande av nationalitet är essentiellt vid infriande av mänskliga rättigheter. Efter andra världskriget blev många statslösa och därför undersöker jag i denna uppsats begreppet statslöshets innebörd i dokumenten från International Law Commission under 1952–1954. Jag jämför begreppets innebörd från ovanstående dokument med begreppets innebörd i dokument från United Nations High Commissioner of Refugees under 2014–2015 ca 60 år senare. Vad har förändrats i begreppets innebörd och speglar det några politiska förändringar? Syftet med uppsatsen är att erhålla en förståelse kring varför begreppet har fått den innebörden det har fått i dokumenten publicerade av organ grundade av FN. Med begreppshistoria och de metodologiska verktygen som erbjuds samt det teoretiska ramverket kosmopolitism och kritik gentemot en internationell statsordning som användes i analysen; “Cosmopolitan Feminism and Human Rights” och *The Origins of Totalitarianism* av Niamh Reilly respektive Hannah Arendt besvaras studiens frågeställning som är hur begreppets statslöshet har förändring i tid. Analysen visar att statslöshet som begrepp inte inkluderas utan det är dess motsats som behandlas i dokumenten. Statslösas rättigheter exkluderas i dokumenten 1952–1954 och i dokumenten från 2014–2015. Dock så har denna exkludering förändrats från att innebära att statslösa är nationslösa, rättighetslösa med extra utsatthet för kvinnor till att innebära att statslösa är nationslösa, medborgarlösa, rättighetslösa med extra utsatthet för minoriteter och kvinnor. Slutsatsen som härleddes från dessa resultat var att mänskliga rättigheter inte är universella eftersom statslösa exkluderas och medborgarskap blir avgörande för att infria rättigheter. Det blir snarare medborgerliga rättigheter än mänskliga rättigheter och detta har bestått i tid gällande 1952–1954 och 2014–2015.

Nyckelord: statslöshet, nationalitet, medborgarskap, mänskliga rättigheter, stater, skyldigheter, begreppshistoria, International Law Commission, United Nations High Commissioner of Refugees.

INLEDNING	4
1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar	5
1.2 Avgränsningar och källkritik	6
1.2.1 Avgränsning	6
1.2.2 Källkritik	8
1.3 Primärmaterial	9
2 TEORI OCH METOD	12
2.1 Teori	12
2.2 Metod – Begreppshistoria	16
3 LITTERATURÖVERSIKT OCH TIDIGARE FORSKNING	18
3.1 Nationality and statelessness in international law	19
3.2 Statelessness as a Human Rights Issue; A Concept Whose Time Has Come	21
3.3 Nationality and statelessness under international Law.	22
4 ANALYS	25
4.1 Synkron analys med perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys av begreppet statslöshet under 1952–1954	26
4.2 Synkron analys med perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys av begreppet statslöshet under 2014–2015	32
4.3 Diakron analys med perspektivet onomasiologisk analys.	37
4.4 Diakronanalys med perspektivet semasiologisk analys.	38
5 RESULTAT OCH SLUTSATS	40
5.1 Resultat	40
5.3 Slutsats	41
REFERENSER	43

Inledning

Statslöshet är ett omtvistat begrepp. När begreppet statslöshet brukas kan innebörden variera. Begrepp är föränderliga då innebörden ofta varierar över tid. Hur statslöshet som begrepp används i olika kontexter och historiska perioder är intressant för att förstå vad som inkluderas i begreppets extension.¹ I internationell rätt är utgångspunkten att människor ska ha en nationalitet och/eller medborgarskap för att få sina rättigheter infriade.² Detta är problematiskt eftersom statslösa inte har nationalitet och/eller medborgarskap. Därmed är det av intresse att undersöka vilken innebörd statslöshet har i internationell rätt för att erhålla en förståelse om vem som anses vara rättighetslös. För att få fram innebörden begreppet statslöshet har fått i internationell rätt utför jag en begreppshistorisk analys. Jag utgår ifrån Jussi Kurunmäki tolkning av Kosellecks begreppshistoria och en grundidé för denna metod är att erhålla nya perspektiv på sociala och politiska fenomen som i vanliga fall kan tolkas som konsekvenser av processer som människor inte kan råda över.³ Jag kommer att fokusera på begreppet statslöshets asymmetriska motbegrepp, som presenteras ytterligare under rubriken metod - begreppshistoria, eftersom ett sådant fokus kan bidra till en ökad förståelse av begreppet statslöshet och dess innebörd. Statslöshet har länge ansetts vara ett undantag för den internationella statsordningen och genom att undersöka statslöshet som begrepp kan en förståelse kring detta så kallade undantag erhållas.⁴ Är statslösa ett undantag eller exkluderas de av förfarandet vid infriande av mänskliga rättigheter? Genom att få fram begreppet statslöshets innebörd kan ett erhållande av svaret på ovanstående frågor utvinnas. För att få en förståelse om varför begreppet statslöshet har den innebörden det har i internationell kontext har jag valt att kombinera två olika teorier; Niams Reillys artikel ”Cosmopolitan Feminism and Human Rights” och kapitel åtta i Hannah Arendts bok *The origins of totalitarianism*. Reilly skriver om var det brister vid infriande av förtryckta grupper mänskliga rättigheter, och vidare om hur detta kan

¹ Jussi Kurunmäki, 2012, ”Begreppshistoria”, i Bergström & Boréus (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 177-180, 183.

² Weis, Paul, *Nationality and statelessness in international law*, 2., rev. ed., Sijthoff & Noordhoff, Alphen aan den Rijn, 1979, s. 97, 116.

³ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 178.

⁴ Arendt, Hannah, *The origins of totalitarianism*, 1. ed., Harcourt, Brace, New York, 1951, s. 267-268.

åtgärdas⁵. Arendt skriver om statslöshet och den internationella ordningen av stater som exkluderar människor och skapar statslöshet.⁶ Jag skriver mer omfattande om dessa teorier under rubriken teori. Jag kommer i resterande kapitel att formulera problemformulering, syfte, frågeställningar, avgränsningar, källkritik och primärmaterial för att i nästa kapitel presentera och gå igenom min valda teori och metod. I efterkommande kapitel presenteras tidigare forskning och kapitlet efter det analyseras mitt primärmaterial. I sista kapitlet finns resultat och slutsats.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Begreppsinnehåll kan variera beroende på tidpunkt och kontext.⁷ Eftersom statslösa befinner sig i en utsatt situation utan sina mänskliga rättigheter infriade är det essentiellt att undersöka begreppets innebörd för att få en förståelse av vem som inkluderas i begreppet och är rättighetslös samt hur begreppet används.⁸ Detta är avgörande för statslösa vars brist på infriande av rättigheter överses. Jag är intresserad av att undersöka begreppet statslöshet och inte termen. Med en term uttrycks begrepp, begrepp är alltså termens innebörd och det är denna innebörd jag vill undersöka.⁹ Jag vill alltså med denna uppsats undersöka djupgående hur begreppet statslöshet användes samt vad begreppet innehåller under 1952–54 och 2014–2015 för att sedan jämföra resultaten från de olika årtalen.

Syftet med denna uppsats är att erhålla en förståelse kring varför begreppet har fått den innebörden det har i internationell rätt. Anledningen till att jag vill undersöka internationell rätt är för att jag vill undersöka om mänskliga rättigheter är falskt universalistiska eller om alla människor faktiskt är berättigade mänskliga rättigheter. Detta undersöks genom att förstå begreppet statslöshets innebörd och hur statslösas berättigande till rättigheter motiveras i internationell rätt.¹⁰ Min frågeställning är:

- Hur har begreppet statslöshet förändrats över tid?

⁵ Reilly, Niamh, "Cosmopolitan Feminism and Human Rights", *Hypatia: A Journal of Feminist Philosophy*, 2007, vol. 22, nr. 4, s. 180-185, 190-198.

⁶ Arendt, Hannah, *Totalitarismens ursprung*, Daidalos, Göteborg, 2016, s. 388, 390, 392, 395–395, 399–400.

⁷ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 177-178.

⁸ Michelle Foster & Hélène Lambert, "Statelessness as a human rights issue: A concept whose time has come", *International Journal of Refugee Law*, 2016, Vol. 28, No. 4, 564–584, s. 566-567.

⁹ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 177–178.

¹⁰ Ibid. s. 178-180.

1.2 Avgränsningar och källkritik

Under denna rubrik skriver jag om mitt utvalda primärmaterials begräsning, en motivering till begräsningen samt hur jag valt att gå tillväga för att välja primärmaterial.

1.2.1 Avgränsning

En begränsning av primärmaterialen i denna uppsats är gjord på så vis att begreppshistorisk analys utförs på dokument från årtalen 1952–1954 samt 2014–2015. Valet av perioderna är på grund av att under 1950-talet blev statslöshet ett problem med ökad betydelse eftersom många människor blev statslösa efter andra världskriget då berövande av nationalitet¹¹ skedde storskaligt. Alltså fanns det många människor efter andra världskriget som inte hade en stat med en motsvarande skyldighet till att infria deras mänskliga rättigheter.¹² Eftersom statslöshet blev ett problem med ökad betydelse är det intressant att undersöka vad begreppet statslöshets innebörd var under 1950-talet. Statslöshet är fortfarande ett problem i världen under 2000-talet (nutid) och det är därmed intressant att undersöka om begreppet statslöshet har samma innebörd under 2000-talet som under 1950-talet eller om begreppets extension stäcker sig bredare i internationell rätt. Eftersom jag valt årtalen 1952–1954 samt 2014–2015 kan jag enbart med min analys komma fram till vad begreppet statslöshets innebörd är under de utvalda årtalen men inte åren däremellan eftersom jag inte utför en begreppshistorisk analys på dokument från årtal mellan 1954–2014. Jag har valt bort åren däremellan på grund av uppsatsens omfång.

Ännu en avgränsning av primärmaterialen som analyseras i denna uppsats är att primärmaterialen är dokument publicerade av International Law Commission samt United Nations High Commissioner of Refugees (UNHCR). Jag valde att analysera dokument publicerade av International Law Commission eftersom deras uppgift är att kodifiera internationell rätt för att klargöra den annars abstrakta

¹¹ Denationalization på engelska.

¹² Laura Van Waas, 2014, "The UN statelessness conventions", I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, s. 65.

internationella sedvanerätten.¹³ Det är intressant att utföra en begreppshistorisk analys på nämnda dokument eftersom de var förarbetet och diskussionerna i det internationella samfundet innan genomförandet av två konventioner som berör statslöshet.¹⁴ Särskilt med tanke på det jag tidigare nämnt i föregående stycke att statslöshet var ett problem med ökad betydelse internationellt. International Law Commission har dock inte publicerat dokument/rapporter på 2000-talet som är lika omfattande som dokumenten från 1950-talet.¹⁵ Eftersom en diakron analys är en del av min valda metod, vilket innebär att det utvalda begreppets innebörd (statslöshet) ska jämföras över tid, så måste jag använda mig av en annan källa för att kunna genomföra en jämförelse. Jag har valt att utgå från UNHCR:s dokument då jag finner dem likvärdiga International Law Commissions dokument beträffande uppsatsens syfte. De är likvärdiga eftersom UNHCR har fått ett globalt mandat gällande statslöshet.¹⁶ Detta innebär att UNHCR fokuserar på främjande av tillgången av de två konventionerna gällande statslöshet som ratificerades 1954 respektive 1961. UNHCR vill med sitt främjande av konventionerna göra det lättare för stater att implementera konventionerna i nationell lag.¹⁷ Sedan konventionerna gällande statslösa infördes har UNHCR arbetat utifrån dessa, som är en del av den internationella rätten. På så vis är en undersökning av deras dokument en undersökning av vad som ingår i internationell rätt. Därför är UNHCR:s dokument likvärdiga International Law Commissions dokument vid en jämförelse av begreppet statslöshet.

Ännu en avgränsning av primärmaterialet i denna uppsats är urvalet av dokument. International Law Commission och UNHCR har publicerat många dokument gällande statslöshet och på grund av uppsatsens omfång har jag inte möjlighet att undersöka alla dokument. Urvalet gjordes genom en sökning med sökordet ”statelessness” i arkiven på International Law Commissions hemsida och UNHCR:s hemsida, <http://legal.un.org/>, respektive refworld.org. Jag fick fram 43 stycken dokument på International Law Commissions hemsida respektive 609 på refworld.org. Filtrering av framtagna dokument gjordes genom att analysera

¹³ Mark Manly, 2014, “UNHCR’s mandate and activities to address statelessness”, I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, s. 93.

¹⁴ Ibid. S. 93.

¹⁵ Ibid. S. 93.

¹⁶ Ibid. S. 89.

¹⁷ Ibid. S. 89.

beskrivningarna. De som behandlade statslöshet nationellt valdes bort eftersom fokus i denna undersökning ligger på vilken innebörd statslöshet har fått i det internationella samfundet. Därefter fann jag många dokument med liknande innehåll och därför valdes många bort eftersom jag vill undersöka begreppets mångsidighet internationellt för att få en jämbördig uppfattning om vem och vad som inkluderas i begreppets innebörd. Efter denna utsortering var det nio dokument kvar publicerade av International Law Commission respektive tolv dokument publicerade av UNHCR. På grund av uppsatsens omfång valdes tre dokument publicerade av International Law Commission och två av UNHCR för analys under rubriken analys.

1.2.2 Källkritik

Under denna rubrik presenteras kritik till tidigare forskning. Innehållet i dessa källor presenteras utförligare under rubriken tidigare forskning.

Nationality and statelessness in international law skriven av Paul Weis och publicerad 1979, *Statelessness as a Human Rights Issue: A Concept Whose Time Has Come* skriven av Michelle Foster och Hélène Lambert publicerad 2016 och *Nationality and statelessness under international Law* som är en anatologi av Alice Edwards och Laura van Waas publicerad 2014 är alla publicerade efter 50-talet. Detta innebär att deras användning av begreppet statslöshet kan skilja sig från begreppets innebörd i dokumenten från 1950-talet. Jag har dock valt att applicera dessa i analysen på dokumenten från 1950-talet av två skäl. Främst att de olika författarna skriver om begreppet statslöshets innebörd på 1950-talet och problematiken med begreppets innebörd. Jag anser alltså att dessa källor kan användas men med försiktighet. Det andra skälet till användning av dessa källor är på grund av en brist i min utvalda metod. Kritiken gentemot Kosellecks begreppshistoria, vilket är metoden som används i denna uppsats, är subjektivismen vilket Kurunmäki också tar upp i sin tolkning av Kosellecks metod.¹⁸ Subjektivism innebär att vid användning av begreppshistoria utgås det från nutiden, personer ser historia utifrån sitt perspektiv och förståelse för historia. Detta kan leda till att det blir en teleologisk berättelse på så vis att utgångspunkten vid en begreppshistorisk analys är en nutida definition av ett begrepp för att sedan leta fram begreppets historia där forskaren redan från början hade ett förutbestämt mål. Ett annat sätt som

¹⁸ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 210–211.

subjektivismen kan påverka utförandet av begreppshistoria är att en konstruktion av en diskurs görs om jag enbart har som utgångspunkt att kännedom om hur politik förändras förmedlas genom språket. Det är alltså problematiskt om jag konstruerar en diskurs (kontext) i analysen.¹⁹ För att undvika detta använder jag tidigare forskning för att styrka det som analyseras för att inte oavsiktligt påverkas av subjektivism och berätta en teleologisk berättelse med ett förutbestämt mål.²⁰ Jag försöker alltså skapa en tolkning av det som analyseras med min utvalda metod men styrker min tolkning med tidigare forskning. Eftersom min utvalda tidigare forskning bland annat skriver om begreppet under 1950-talet fungerar detta. Detta kan också appliceras på dokumenten från 2000-talet eftersom litteraturen då fungerar som gamla tolkningar som kan stödja det jag kommer fram till med min analys. Jag skapar alltså en tolkning av dokumenten från 2000-talet men styrker det med gamla tolkningar. På så vis är det till min fördel att litteraturen som utgör min tidigare forskning inte är publicerad samtidigt.

Ännu en kritisk syn på valet av tidigare forskning är att det enbart är en vetenskaplig artikel inkluderat under avsnittet. Valet att enbart inkludera en vetenskaplig artikel är på grund av att andra vetenskapliga artiklar behandlade specifika statslösa folkgrupper medan jag är intresserad av begreppet statslöshet som allomfattande och internationellt. Därmed har jag valt att komplettera den tidigare forskningen med böcker som behandlar begreppet statslöshet internationellt och övergripligt.

1.3 Primärmaterial

Under denna rubrik presenterar jag mitt utvalda primärmaterial och hur jag förhåller mig till att materialet är skrivet på engelska. Hur urvalet skedde finns under rubriken avgränsning.

Jag har valt ut sammanlagt fem rapporter och dokument utgivna av International Law Commission respektive UNHCR och det är dessa dokument/rapporter som jag kommer att presentera i följande stycken. Dokumenten och rapporterna jag valde ut är följande: *Report on Nationality, Including Statelessness, Report on the elimination or reduction of statelessness, Report of the*

¹⁹ Ibid. s. 210–211.

²⁰ Ibid. s. 210-211.

International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, Global Action Plan to End Statelessness, Update on statelessness.

Report on Nationality, Including Statelessness är en rapport som International Law Commission utgått från när de sedan skapade konventionen gällande reducering av statslöshet.²¹ Rapporten klargör vad som bör inkluderas i konventionerna gällande statslöshet för att kunna reducera statslöshet. Därmed finner jag det relevant och intressant att undersöka vilken innebörd begreppet statslöshet fått i bland annat denna rapport för att förstå begreppet statslöshets innebörd eftersom rapporten behandlar vem som är statslös och vem som inte är det.

Report on the elimination or reduction of statelessness publicerad 1953 är en rapport med fokus på statslöshet och föreslår två olika konventioner gällande statslöshet; Convention on the Elimination of Future Statelessness och Convention on the Reduction of Future Statelessness med utgångspunkt från ovanstående rapport. I rapporten föreslås det mer konkret vad konventionerna gällande statslöshet ska innehålla vilket innebär att det blir ännu tydligare vad begreppet statslöshets innebörd är i enlighet med International Law Commissions uppfattning. *Report on the elimination or reduction of statelessness* och *Report on Nationality, Including Statelessness* är alltså grunden för det internationella samfundets uppmaning till skydd av statslösa och därmed är en analys av dessa rapporter essentiell för begreppshistoria gällande begreppet statslöshet i det internationella samfundet.²²

Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session publicerad 1954 är en utvärdering och utveckling av det kommissionen kom fram till i session VI. Rapporten behandlar ett flertal ämnen men jag analyserar enbart de delarna som berör statslöshet och begreppets semantiska fält. Jag använder mig av kapitel I och II. Kapitel I är en introduktion av rapporten och kapitel II

²¹ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, tillgänglig på: http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_50.pdf&lang=E [hämtad 10 april 2018], s. 165.

²² Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, tillgänglig på: http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_64.pdf&lang=E [hämtad 10 april 2018], s. 167-168.

handlar om ämnet nationalitet inkluderat statslöshet där en korrigerings gjorts på vad som ska innehållas i konventionerna gällande statslöshet.²³

Dokumentet *Global Action Plan to End Statelessness* från 2014 innehåller en global handlingsplan för att eliminera statslöshet inom 10 år. Dokumentet är utfärdat av UNHCR. Denna globala handlingsplan grundar ett ramverk med verktyg som stater kan anamma för att eliminera statslöshet. Som exempelvis att infria lagstiftning som inte är könsdiskriminerande så kvinnor inte har en ökad risk för att bli statslösa.²⁴

Update on Statelessness uppdaterar utvecklingen gällande reducering och förhindrande av statslöshet. Rapporten diskuterar relevansen av att reducera och förhindra statslöshet efter att den globala handlingsplanen släpptes som ett ramverk för stater att följa. Rapporten identifierar utmaningar UNHCR får vid adressering av statslöshet.²⁵ Denna rapport är alltså kopplad till dokumentet *Global Action Plan to End Statelessness*, som jag nämnde i ovanstående stycke.

I analysen analyseras dokumenten från 1952–1954 tillsammans för att jämföras med de resterande två dokumenten publicerade av UNHCR från 2014–2015 som också analyseras tillsammans. Dokumenten från 1952–1954 är fler än dokumenten från 2014–2015 därmed är den analysen längre men lika djupgående som analysen av dokumenten från 2014–2015.

Primärmaterialet är skrivet på engelska. Detta innebär att gällande vissa begrepp så är det svårt att finna en bra motsvarande översättning på svenska. Detta löser jag genom att vid första användningen av begreppet så följs begreppet av en fotnot där det engelska ordet står med. I analysen har jag vid ett tillfälle skrivit ut det engelska ordet i texten då poängen som görs inte hade förståtts om jag översatt på svenska.

²³ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, tillgänglig på: http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_88.pdf&lang=E [hämtad 10 april 2018], s. 140-173.

²⁴ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, tillgänglig på: <http://www.refworld.org/docid/545b47d64.html> [hämtad 10 april 2018], s. 2.

²⁵ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, tillgänglig på: <http://www.refworld.org/docid/560506b1b.html> [hämtad 10 april 2018], s. 1.

2 Teori och metod

Under denna rubrik presenteras teorierna och metoden som används i denna uppsats. Under teoriavsnittet presenteras Niamh Reillys kosmopolitiska perspektiv som kompletteras av Hannah Arendts teori om statslöshet som fördjupar problematiken som Reilly inkluderar i sin teori. Under rubriken metod motiverar jag valet av metod samt presenterar Jussi Kurunmäkis tolkning av Reinhart Kosellecks begreppshistoria som är metoden jag utgår ifrån i analysen. Jag presenterar vilka verktyg jag valt från Kosellecks begreppshistoria, kopplar min teori till metoden och avslutar med att kritisera Kosellecks begreppshistoria och hur jag förhåller mig till nackdelarna med metoden.

2.1 Teori

Niamh Reillys teori är en intersektionell kosmopolitiskt feministiskt sådan. Med sin teori kommer Reilly fram till att mänskliga rättigheter är falskt universella och infriandet av mänskliga rättigheter införs ineffektivt. För att mänskliga rättigheter ska infrias effektivt behövs ett kontextbaserat arbete och en kritisk nytolkning av begreppet. Människor behöver bli kosmopolitiska medborgare, vilket är människor som är politiskt aktiva för att förändra sin situation och alla människors situation genom att samarbeta internationellt.²⁶ Mitt val av teori hänger ihop med min studie på så vis att falsk universalism exemplifieras vid existensen statslöshet.

Mänskliga rättigheter är falskt universella eftersom de inte infrias till alla människor och infriandet är inte universellt eftersom mänskliga rättigheter inte är anpassade efter världens struktur. Reilly menar att globala problem bör lösas globalt men kontextbaserat. Kontextbaserat arbete kan inte genomföras genom att internationella samfundet bestämmer vad människor behöver för att leva ett drägligt liv och att sedan stater får skyldigheten att infria människors rättigheter. Stater är inte de mest lämpade att infria människor rättigheter och detta är påvisat genom historien menar Reilly.²⁷ Att stater infriar människors rättigheter kan inte ske effektivt då inget gränsöverskridande arbete sker. Ett gränsöverskridande arbete som inte begränsas av staters territorium krävs för att lösa globala problem som i detta fall statslöshet.²⁸ Det

²⁶ Reilly, 2014, s. 180-198.

²⁷ Ibid. S. 180-183.

²⁸ Ibid. S. 182, 184, 189.

internationella samfundet existerar för att genomföra ett gränsöverskridande arbete. Bristen i detta menar Reilly, som tidigare nämnt, är utgångspunkten som är falsk universalism. Mänskliga rättigheter är falskt universella eftersom de är tolkade utifrån ett manligt perspektiv och skyddar det män är rädda att förlora i en statlig kontext samt att det är stater som infriar rättigheter och stater i den nuvarande världsliga strukturen skyddar inte människors rättigheter vilket är påvisat med exempelvis hur stater behandlar flyktingar och i detta fall statslösa.²⁹

Reilly menar att det är effektivare att arbeta kontextbaserad genom exempelvis volontärorganisationer (NGO) så att människor i en stat kan bli bra kosmopolitiska medborgare och påverka sin och sina medmänniskors situation inifrån. Volontärorganisationer kan bidra med verktyg och kunskap till människorna så att de kan bli kosmopolitiska medborgare. Reilly menar alltså att en begränsning till stater inte ska göras utan ett samarbete mellan människor i olika stater ska göras för att dela erfarenheter och försöka lösa problemen.³⁰ Reillys teori är relevant för min studie på så vis att teorin kan bidra till en förståelse av problematiken gällande att den internationella ordningen av stater har orsakat statslöshet. Kan det bero på att stater inte är kontextbaserade?

Att arbeta kontextbaserat är viktigt menar Reilly då ingen utsatt grupp är helt homogen. Förtryck mot en utsatt grupp kan variera beroende på kontext, kultur m.m. och därför måste de olika problemen handskas med på olika sätt och lösningarna variera.³¹ Därför behöver de universella mänskliga rättigheterna tolkas på nytt utifrån ett kritiskt feministiskt kosmopolitiskt perspektiv som kan appliceras på globala problem som uppstår i en globaliserad värld. Globala forum kommer alltså att användas för att nyttja ett kosmopolitiskt medborgarskap där en upprätthållning av gränsöverskridande dialog (sker bortom statsgränser) gällande konkreta problem. Dialogen gällande konkreta problem ska ta med ett intersektionellt perspektiv.³² På så vis glöms inte vissa människors rättigheter bort vilket är vanligt i de nuvarande mänskliga rättigheterna. Ett exempel är kvinnors rättigheter.³³ Reilly förespråkar alltså ett arbete nedifrån och upp genom att volontärorganisationer arbetar på lokal nivå och kan med en gränsöverskridande dialog bestämma strategier

²⁹ Ibid. S. 185.

³⁰ Ibid. S. 181.

³¹ Ibid. S. 180-181.

³² Ibid. S. 184.

³³ Ibid. S. 185

för att lösa konkreta problem.³⁴ Denna aspekt av Reillys teori är relevant för min undersökning eftersom den kan bidra med en förståelse kring vad som är problematiskt med att behandla statslösa som en homogen grupp och vem som exkluderas.

Det som valts bort från Reillys teori är huvudfokus på globala kvinnoproblem. Jag använder mig av i en viss utsträckning ett feministiskt perspektiv i analysen men enbart när det berör kvinnors utsatthet för statslöshet. Även om huvudfokus i teorin är kvinnoförtryck så används denna inte konsekvent i analysen. Denna teori är dock ändå relevant för studien då Reillys teori i grunden handlar om globala problem vilket statslöshet kan anses vara.³⁵

Reilly kritiserar stater och den internationella ordningen av stater och den falska universalismen gällande mänskliga rättigheter, men bidrar inte med en djupgående förklaring kring problematiken av den internationella statsordningen och den falska universalismen gällande mänskliga rättigheter.³⁶ Därför har jag valt att komplettera Reillys teori med Hannah Arendts teori. Jag har enbart valt kapitel nio i boken *The Origins of Totalitarianism* skriven av Hannah Arendt då det är i det kapitlet som Arendt kritiserar den internationella ordningen av stater och den falska universalismen gällande mänskliga rättigheter.

I kapitel nio "The Decline of the Nation-State and the End of the Rights of Man" skriver Arendt att efter första världskriget när nationalstater bildades delades befolkningen upp; människor med en nationalitet som erhöll en stat, minoriteter i stater som inte behandlas som jämlikar till majoriteten, minoriteter som inte erhöll en stat och statslösa som inte hade en stat som kunde skydda dem.³⁷ Problematiken är att några människor blev statsmedborgare i en nationalstat och de som inte blev det var därmed utan den rättsliga statusen medborgare. De som förblev utan rättslig status var statsmedborgarens motsats, statslösa.³⁸ I en värld med en internationell statsordning (nationalstater) blir det problematiskt om en del av människorna inte tillhör en viss stat (statslösa). De som inkluderas i begreppet statslös av Arendt är bland annat flyktingar, de jure statslösa, de facto statslösa och

³⁴ Ibid. S. 190-191.

³⁵ Ibid. s. 184.

³⁶ Ibid. S. 180-184.

³⁷ Arendt, 2016, s. 361-363.

³⁸ Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

minoriteter. Arendts begrepp av statslöshet är därmed väldigt inkluderande.³⁹

Arendts teori är relevant till min undersökning eftersom hon problematiserar den internationella ordningen av stater som orsakat statslöshet.

I den internationella ordning av stater där människor blir statslösa är det stater som har skyldigheten att implementera människors rättigheter och eftersom statslösa är icke-medborgare finns det inte en motsvarande part vars skyldighet är att implementera statslösas rättigheter.⁴⁰ Det är vid denna problematik som Arendt menar att det uppstår två paradoxer. Ena paradoxen är i det politiska folkrättsliga system som existerar i världen där det konstateras att alla har rätten till rättigheter enbart genom att vara människor, när det uppenbarligen inte är så då exempelvis statslösa inte har några rättigheter. En del av paradoxen är att statslösa anses vara ett undantag från systemet av nationalstater, när det i själva verket inte är så utan det beror på paradoxen och att det inte går att ha ett system med nationalstater och antyda att alla har anspråk på rättigheter då det är stater som infriar rättigheterna.⁴¹ Vilket leder oss till den andra paradoxen. Den andra paradoxen finns i begreppet mänskliga rättigheter genom att mänskliga rättigheter är universella på så vis att alla människor, bara genom att vara människor, har anspråk på mänskliga rättigheter. Arendt bemöter dessa paradoxer genom att påvisa att människor egentligen inte har rättigheten till rättigheter för att de är människor, utan för att de är politiska varelser.⁴² Människor kan få sina rättigheter genom att säkra sina rättigheter och se till att alla andra människor får sina rättigheter infriade, politiskt. Genom att vi har en rättslig status som medborgare har vi rättigheter för att vi är medborgare och inte för att vi är människor. S. 374. I ett system med nationalstater kan inte alla vara politiska och därmed har vi ett exkluderande system.⁴³ Detta är likt Reillys teori i den aspekten att det är problematiskt att stater ska infria mänskliga rättigheter och att mänskliga rättigheter är falskt universella. Samt så skriver Reilly om kosmopolitiska medborgare vilket kan jämföras med det Arendt skriver om att människor är politiska varelser, då Reilly menar att bra kosmopolitiska medborgare är politiska och på så vis säkerställer sina egna och andra människors rättigheter.

³⁹ Ibid. s. 268–270, 272 & Arendt, 2016, s. 371, 373.

⁴⁰ Arendt, 1951, s. 268–270, 272.

⁴¹ Ibid. s. 267–268.

⁴² Ibid. S. 272, 279, 283, 290. & Arendt, 2016, s. 388, 390, 392, 394–395.

⁴³ Arendt, Hannah, 2016, s. 395, 399-400.

2.2 Metod – Begreppshistoria

Jag utgår från Jussi Kurunmäkis tolkning av Kosellecks begreppshistoria som metod. Jag har valt Kosellecks begreppshistoria eftersom jag vill undersöka begreppet statslöshets förändring över tid och därmed vilken innebörd begreppet haft och fått. Genom att förstå ett begrepps innebörd och dennas förändring över tid kan en förståelse erhållas om förändringen påverkat politiska förändringar. Jag analyserar dokument publicerade från International Law Commission under 1952–1954 och dokument publicerade av UNHCR från 2014–2015 för att komma fram till begreppets innebörd.

I analysen används två metodologiska verktyg som Kosellecks begreppshistoria erbjuder. De två metodologiska verktygen är synkron analys och diakron analys. Dessa två analyser genomförs utifrån två perspektiv; semasiologisk- och onomasiologisk analys. Jag har valt dessa verktyg eftersom de uppfyller syftet med uppsatsen som är att undersöka begreppet statslöshets historia för att få en förståelse om begreppets innebörd över tid. Jag har valt bort Kosellecks teori om förändringsperioder då den inte berör vad jag ämnar göra i denna uppsats då teorin går ut på att en förståelse av begrepp innan 1750-talet inte kan erhållas då begreppen har förändrats för mycket. Eftersom jag ämnar undersöka begreppet statslöshet under perioderna 1952–1954 och 2014–2015 behöver jag inte förhålla mig till teorin om förändringsperioder.⁴⁴

Synkron analys utifrån semasiologisk analys innebär i detta fall att statslöshet som begrepp analyseras i relation till andra begrepp som förekommer i samma kontext och används tillsammans med begreppet statslöshet.⁴⁵ Begreppen som analyseras i relation till begreppet statslöshet i dokumenten från 1952–1954 är följande, nationalitet/människor med en stats nationalitet,⁴⁶ stat, rättighet, skyldighet, jus soli, jus sanguinis, diskriminering av kvinnor och berövande av nationalitet. Begreppen som analyseras i relation till begreppet statslöshet i dokumenten från 2014–2015 är följande, nationalitet/människor med en stats nationalitet, medborgarskap/medborgare, jus soli, jus sanguinis, diskriminering vid erhållande av nationalitet, dokument, flykting och icke-flykting, stat, rättighet och skyldighet.

⁴⁴ Ibid. s. 181–182.

⁴⁵ Ibid. s. 183–184.

⁴⁶ National på engelska.

En synkron analys utifrån onomasiologisk analys innebär att en identifiering av begreppet statslöshets asymmetriska motbegrepp görs samt att en analys utförs gällande hur det asymmetriska motbegreppet används i relation till begreppet statslöshet.⁴⁷ De asymmetriska motbegreppen är nationalitet/människa med en stats nationalitet i dokumenten från 1952–1954 respektive nationalitet/en människa med en stats nationalitet och medborgarskap/medborgare i dokumenten från 2014–2015. Stort fokus ligger på en synkron analys utifrån onomasiologisk analys i denna uppsats då statslöshet tenderar att få sin innebörd genom att behandla dennas asymmetriska motbegrepp som i detta fall är nationalitet/människa med en stats nationalitet respektive medborgarskap/medborgare. Dessutom är mina utvalda teorier kopplade till min metod i aspekten gällande det asymmetriska motbegreppet. Reilly skriver om att mänskliga rättigheter är falskt universella eftersom alla människor inte får dem infriade och genom Arendt erhålls förståelsen kring varför alla människor inte får mänskliga rättigheter infriade. De är på grund av att i en internationell ordning av stater så infrias enbart statsmedborgares/människor med en stats nationalitets rättigheter då stater enbart har en skyldighet gentemot människor med statens nationalitet.⁴⁸ Alltså förstås statslösas exkludering i världen och innebörden i begreppet att statslösa är rättighetslösa genom att skriva om begreppets motbegrepp vilket är nationalitet/människor med en stats nationalitet.

En diakron analys utifrån semasiologisk analys innebär att en undersökning gällande begreppet statslöshets förändring, fortlevnad och giltighet över tid görs. Detta ska genomförs genom att ordna begreppen i tidsordning och sedan undersöka dem i relation till varandra.⁴⁹ Jag jämför alltså begreppen från 1952–1954 med begreppen från 2014–2015 som jag fann med hjälp av den synkrona analysen med perspektivet semasiologisk analys.

En diakron analys med en onomasiologisk analys innebär att det asymmetriska motbegreppet i dokumenten från 1952–1954 jämförs med de asymmetriska motbegreppen i dokumenten från 2014–2015.⁵⁰ Jag jämför alltså det asymmetriska motbegreppet i dokumenten från 1952-1954 som är nationalitet/människor med en stats nationalitet med de asymmetriska motbegreppen

⁴⁷ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 183–184.

⁴⁸ Reilly, 2014, s. 180–181 & Arendt, 1951, s. 267–269, 276, 279, 283.

⁴⁹ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 183.

⁵⁰ Ibid. S. 183–184.

i dokumenten från 2014-2015 som är nationalitet/människor med en stats nationalitet och medborgarskap/medborgare för förstå hur innebörden kan ha förändrats.⁵¹ Om det asymmetriska motbegreppet har förändrats finns det en stor chans att det begreppet har fått ett nytt innehåll.⁵²

Med en term (ord) uttrycks ett begrepp. Detta innebär att begreppet är vad termen inbegriper. Men Koselleck menar på att alla termer inte nödvändigtvis behöver vara kopplade till begrepp. Koselleck menar på att termer är entydiga medan begrepp är mångtydiga. Kosellecks förhållande till termer och begrepp är inte uppenbar och Koselleck själv bidrar inte med konkreta verktyg för att särskilja på vilja termer som inte är kopplade till begrepp. Problematiken som uppstår med detta är att om begrepp är föränderliga så kan jag inte med säkerhet veta att jag undersöker samma begrepp när jag utför en begreppshistorisk analys om termer inte alltid är begrepp. Därför har jag valt att utgå ifrån att varje begrepp är kopplat till en term och kring termen finns det i sin tur en vokabulär. Vokabulären är inte oföränderlig utan kan förändras med tiden.⁵³

3 Litteraturoversikt och tidigare forskning

Under denna rubrik kommer jag att presentera tidigare forskning om ämnet statslöshet. Det finns begränsat med forskning om detta ämne och därför har jag valt två böcker och en forskningsartikel som tidigare nämnt. Jag kommer att presentera Weis bok *Nationality and Statelessness in International Law*, Michelle Foster och Héléne Lamberts artikel *Statelessness as a Human Rights Issue: A Concept Whose Time Has Come* och Alice Edwards och Laura van Waas antologi *Nationality and Statelessness under International law* där jag valt ut två kapitel skrivna av Alice Edwards och Matthew J. Gibney. Jag har under rubriken källkritik kritiserat dessa källorna och kommer därför inte vara källkritisk under detta kapitel. Jag har haft begreppen nationalitet och medborgarskap i åtanke vid urval av forskning då jag, i analysen, lägger stor vikt på dessa asymmetriska motbegrepp till begreppet statslöshet.

⁵¹ Ibid. s. 183-184.

⁵² Ibid. S. 184.

⁵³ Ibid. s. 177-178, 206-212.

3.1 Nationality and statelessness in international law

Weis behandlar nationalitet och statslöshet i boken *Nationality and Statelessness in International Law*. Eftersom jag skriver om statslöshet som begrepp i internationell rätt har jag valt att ta med Weis bok om ämnet. Weis fördjupar sig i nationella lagars bestämmelser om nationalitet och statslöshet och internationella rättens bestämmelser om nationalitet och statslöshet och hur detta påverkar statslöshet.⁵⁴ Jag skriver i nedanstående stycken enbart om det jag finner mest relevant för min undersökning och som därmed behandlar begreppen nationalitet och statslöshet internationellt.

Nationalitet fungerar som ett medlemskap av en stat, det påvisar att en individ har en koppling till en stat, likt Edwards.⁵⁵ Detta fungerar som så att människor med nationalitet får rättigheter och skyldigheter. Rättigheterna och skyldigheterna och vem som får dessa är reglerat i nationell lag. I internationell rätt kan nationalitet enbart behandlas utifrån rättigheter och skyldigheter som staterna har och ger.⁵⁶ Detta innebär att internationell rätt i princip inte begränsar stater från att lagstifta berövande av nationalitet med undantag på berövande av nationalitet med diskriminerande grunder.⁵⁷ Alltså kan stater beröva människor deras nationalitet om det är i enlighet med nationell lag även om detta leder till statslöshet. Det är inte önskvärda handlingar av stater enligt internationell rätt men de går inte emot den heller menar Weis.⁵⁸ Detta kan ske då stater har rättigheten att reglera, som tidigare nämnt, nationalitet i nationell lag. Detta är av relevans för min studie då jag undersöker hur detta påverkar statslösa och hur de förbises genom att stater får bestämma genom nationell lag vem som ska få rättigheter och skyldigheter.

Weis skriver att i enlighet med internationell rätt så är det inkonsekvent att kvinnor blir av med sin nationalitet vid äktenskap och måste erhålla sin mans nationalitet då detta i sådana fall sker på diskriminerande grunder. Detta kan leda till statslöshet om kvinnan exempelvis gift sig med en statslös man eller vid skilsmässa inte kan erhålla sin tidigare nationalitet på grund av nationella lagar.⁵⁹ Detta är

⁵⁴ Weis, 1979, s. 59, 88-89, 184-185.

⁵⁵ Ibid. s. 239-240 & Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.) s. 11-12.

⁵⁶ Weis, 1979, s. 239-240.

⁵⁷ Ibid. s. 126.

⁵⁸ Ibid. s. 125-126, 168.

⁵⁹ Ibid. s. 97, 116.

intressant för min undersökning då jag undersöker om statslösa behandlas som en homogen grupp eller ej och om det är en del av begreppets extension.

Weis fortsätter med att stater kan tilldela statens nationalitet till statslösa utan de statslösas samtycke i enlighet med internationell rätt.⁶⁰ Stater bör tillägga i statens nationella lagstiftning en tilldelning av statens nationalitet till människor som befinner sig på statens territorium om de är statslösa och därmed utan skydd.⁶¹ Men stater har valt att inte göra detta då det ligger i deras makt att reglera vem som får statens nationalitet eller ej. Detta är relevant för min studie då även detta tyder på att stater exkluderar människor och detta leder till att människor inte får sina rättigheter infriade, exempelvis statslösa.

Det finns inga regler i internationell rätt som ger stater en skyldighet att tilldela statens nationalitet och därför är det inte emot internationell rätt att exempelvis födas statslös.⁶² Detta tyder på att i vissa fall blir människor utan sina mänskliga rättigheter då internationell rätt inte ger en skyldighet till stater att de ska infria människor utan statens nationalitets rättigheter.

Även situationen med de facto statslösa tyder på ovanstående då internationell rätt inte ålägger en skyldighet på staten att behandla de facto statslösa som om de vore människor med statens nationalitet om de befinner sig på statens territorium. Detta är enbart en del av den internationella sedvanerätten och är därmed inte tvingande.⁶³

Alltså görs det inte tillräckligt i internationell rätt för att eliminera statslöshet. Innan 1950-talet så berörde internationella avtal inte statslösa. Även nu när det finns konventioner så finns det inte så många internationella åtgärder för att eliminera statslöshet utan det har enbart gjorts försök att reducera och förbättra statslösas status genom avtal.⁶⁴ Weis undersöker inte lika djupgående hur begreppet statslöshet förändrats i tid och därmed är denna studie av relevans då jag i denna studie undersöker hur begreppet statslöshets innebörd förändrats.

⁶⁰ Ibid. s. 113-115.

⁶¹ Ibid. s. 113-114.

⁶² Ibid. s. 162.

⁶³ Ibid. s. 202-203.

⁶⁴ Ibid. s. 168.

3.2 Statelessness as a Human Rights Issue; A Concept Whose Time Has Come

Statelessness as a Human Rights Issue: A Concept Whose Time Has Come är en vetenskaplig artikel skriven av Michelle Foster och H el ene Lambert. Artikeln handlar om att statslöshet  r ett m nniskor ttsligt problem.⁶⁵ Författarna skriver också att statslöshet inte har fått tillräckligt med fokus i det internationella samfundet eftersom flyktingfrågan har varit i fokus efter andra världskriget som gav upphov till flyktingar och statslöshet.⁶⁶ Författarna menar alltså att arbetet för att eliminera statslöshet inte är tillräckligt. Detta skapar behov för min studie då ytterligare forskning behövs för att få en förståelse av vem som inkluderas i begreppet statslöshet och därmed inte f r sina rättigheter infriade. Författarna utg r ifrån Guy Goodwin-Gills problematiseringar kring det internationella samfundets brist på förbättring för statslösa för att se om de problematiseringar Goodwin-Gill tog upp fortfarande är relevanta. De kommer fram till att problematiseringarna är relevanta då statslöshet inte har eliminerats. Jag väljer att enbart ta med Foster och Lamberts resultat i analysen då de  r aktualiserade.

Konventionerna gällande statslöshet från 1954 respektive 1961 reglerar rättigheter som statslösa  r berättigade till.⁶⁷ Konventionernas syfte är att förbättra statslösas rättsliga status. Men konventionerna brister, menar författarna, då de fokuserar på att reducera mängden statslösa och inte erkänner den generella rättigheten en individ har till en nationalitet.⁶⁸ Detta  r något Weis även menar på.⁶⁹ Andra m nniskor ttsliga konventioner är viktiga för att säkra statslösas rättigheter då ovanstående konventioner inte är omfattande.⁷⁰ Detta tyder på att statslösa är utsatta och inte f r sina mänskliga rättigheter infriade av någon.⁷¹ Annat som tyder på att statslösa inte f r sina rättigheter infriade  r att internationell rätt inte ger en part någon korresponderande skyldighet att infria människors rättighet till nationalitet.⁷²

⁶⁵ Foster & Lambert, 2016, s. 564.

⁶⁶ Ibid. S. 565.

⁶⁷ Ibid. S. 566.

⁶⁸ Ibid. S. 567.

⁶⁹ Weis, 1979, s. 168.

⁷⁰ Foster & Lambert, 2016, S. 567.

⁷¹ Ibid. S. 567.

⁷² Ibid. S. 574.

Arbetet för att reducera och eliminera statslöshet brister. Exempelvis fokuserar UNHCR:s globala handlingsplan på statslösa som inte är flyktingar. Detta kan resultera till att människor som tvingas fly på grund av svåra omständigheter i landet de befann sig i exkluderas. UNHCR:s handlingsplan hanterar inte hur deras rättigheter ska infrias.⁷³ Författarna menar alltså att även om åtgärder har börjat vidtas internationellt för att lösa problemet gällande statslöshet så innebär det inte att saker och ting faktiskt förbättras i praktiken, då det fortfarande finns ett flertal brister gällande nationalitetslagar.⁷⁴ Detta kompletterar Weis resultat då Weis publicerade sin bok 1979 och UNHCR:s handlingsplan är från 2000-talet. På så vis erhålls en aktuellare förståelse hur statslösa fortfarande exkluderas och inte får sina rättigheter infriade. Foster och Lambert undersöker inte så djupgående hur begreppet statslöshet har förändrats sedan 1950-talet då fokus inte fanns på statslösa utan flyktingar. Min studie kommer att bidra till en ökad förståelse hur begreppet har förändrats sedan 1950-talet och uttrycker sig på 2000-talet i UNHCR:s handlingsplan.

3.3 Nationality and statelessness under international Law.

Nationality and Statelessness under International Law är en antologi skriven av ledande experter i ämnet nationalitet och statslöshet. De introducerar den internationell rättens reglering av statslösas rättigheter och hur detta fungerar i praktiken. Vidare kopplar författarna detta till rättigheten till nationalitet eftersom en reduktion av statslöshet innebär en ändring på regler gällande erhållande av nationalitet.⁷⁵

Kapitlet som Alice Edwards skrivit behandlar betydelsen av nationalitet i en värld där mänskliga rättigheter har fått en etablerad plats.⁷⁶ Edwards skriver om nationalitet utifrån två aspekter; procedurrättighet (procedural right) och faktiskt innehåll (substantive content). Procedurrättighet härstammar från rättigheten att erhålla en nationalitet och att inte arbiträrt berövas av sin nationalitet. Faktiskt

⁷³ Ibid. S. 571.

⁷⁴ Ibid. s. 583-584.

⁷⁵ Alice Edwards, 2014, "The meaning of nationality in international law in an era of human rights" I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, s. 11-12, 42.

⁷⁶ Ibid. s. 41.

innehåll är de rättigheterna som vanligtvis associeras med erhållandet av nationalitet/medborgarskap.⁷⁷ Edwards menar att rättigheten till nationalitet som finns i internationell rätt är till stor del en procedurrättighet.⁷⁸ Edwards utgår ifrån procedurrättighet och faktiskt innehåll i sitt kapitel.

Nationalitet grundar rättigheter och skyldigheter på så vis att det finns ett rättsligt band mellan staten och människor med en stats nationalitet/medborgare, vilket Weis också menar på.⁷⁹ Nationalitet bestämt genom en människas sociala band till ett land i fråga.⁸⁰ Medborgarskap kan representera fullt medlemskap av staten, alltså att medborgare får åtnjuta alla rättigheter medan en människa med en stats nationalitet som inte är medborgare kan i vissa fall ha begränsade rättigheter.⁸¹ Stater skiljer alltså på människor med statens nationalitet och medborgare. Detta kan kopplas till problemet med *Universal Declaration of Human Rights (UDHR)*, en deklaration gällande mänskliga rättigheter. Problemet är att deklarationen stipulerar att alla människor har rättigheten till en nationalitet men ger inte en part skyldigheten att ge nationalitet till människor, vilket Foster och Lambert också tar upp.⁸² Alltså kvarstår det att människor måste ha en koppling till en stat för att erhålla en nationalitet vilket Foster och Lambert inte utvecklade men som Edwards gör.⁸³ Det finns tre principer som följs vid erhållande av nationalitet och det är *jus soli*, *jus sanguinis*, *jus domicile*.⁸⁴ Dessa principer kopplar människor till en stat och detta innebär att rättigheten till nationalitet inte är genomgående i praktiken eftersom människor måste ha en koppling till en stat för att erhålla en nationalitet.⁸⁵

Att återge en persons nationalitet som blivit av med sin sådan genom exempelvis giftermål ligger inom staternas beslutsrätt, vilket innebär att staterna själva får avgöra om de vill ge en person nationalitet eller ej. Dock gäller inte detta om staten är bunden till ett avtal eller konvention som stipulerar annat.⁸⁶ Stater är i princip fria att välja vem som får erhålla statens nationalitet. Vilket Weis också nämner.⁸⁷

⁷⁷ Ibid. s. 42.

⁷⁸ Ibid. S. 42.

⁷⁹ Ibid. S. 11–12 & Weis, 1979, s. 239.

⁸⁰ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 12.

⁸¹ Ibid. s. 4-5, 13-14.

⁸² Ibid. S. 14 & Foster & Lambert, 2016, s. 574.

⁸³ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 16.

⁸⁴ Ibid. S. 16.

⁸⁵ Ibid. S. 16.

⁸⁶ Ibid. S. 26.

⁸⁷ Weis, 1979, s. 97, 116, 125-126, 180.

Statslösa och människor med nationalitet men som är på flykt och befinner sig i en stat vars nationalitet de ej erhåller har minimal tillgång till basala politiska och sociala rättigheter i motsats till medborgare.⁸⁸ Deras vistelse i ett territorium är beroende av regionala lagar och immigrationsregler. Skillnader på människor med en stats nationalitet och människor som ej har staten i frågas nationalitet är rättsligt accepterat.⁸⁹ Detta är ett komplement till Weis. Med Weis och Edwards erhålls förståelsen att stater kan infria människors rättigheter som inte har en nationalitet till staten men att stater väljer att inte göra det och detta är alltså rättsligt accepterat.⁹⁰ Edwards är därmed relevant för denna studie då detta kan styrka det som framkommer i analysen om hur statslösa exkluderas av stater.

Edwards skriver alltså om vad den internationella rätten innehåller gällande statslöshet och nationalitet men också hur detta fungerar i praktiken samt att rätten till rättigheter inte är genomgående i internationell rätt, vilket Foster och Lambert också gör men utifrån andra aspekter.⁹¹ De kompletterar varandra.

Kapitel två är skriven av Matthew J. Gibney och handlar om statslöshet och medborgarskap från ett etiskt och politiskt perspektiv. Gibney skriver om hur statslösa inte håller någon rättslig status och detta leder till exkludering av statslösa.⁹² Detta leder Gibney till nästa fråga som behandlar grunden till statslöshet. Den internationella ordningen av stater kan på så vis kritiseras, då om alla områden på jorden ska vara uppdelade i stater så bör alla människor få ha anspråk på medborgarskap och rättigheterna som medföljer.⁹³ På så vis erhåller personer en rättslig status som medborgare.⁹⁴

Statslöshet är enbart ett begrepp för att kategorisera människor och bidrar egentligen inte till något för de statslösa då det inte är en rättslig status. I praktiken används begreppet för att beskriva människor som inte har något skydd av en stat och inte är medborgare någonstans och därmed inte har några rättigheter eller

⁸⁸Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. Ibid. S. 38.

⁸⁹ Ibid. S. 39.

⁹⁰ Weis, 1979, s. 113-115.

⁹¹ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 39-40.

⁹² Matthew J. Gibney, 2014, "Statelessness and citizenship in ethical and political perspective" I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, s. 44.

⁹³ Ibid. S. 45.

⁹⁴ Ibid. S. 46.

en plats i ett territorium.⁹⁵ Statslösa har inga rättigheter och kan därmed inte påverka staters olika lagar till förändring.⁹⁶

Existensen av statslöshet kan ligga i staters intresse på grund av exempelvis kulturella skillnader. Statslösa har på grund av brist på rättigheter svårigheter att mobilisera sig och förändra förtryckande lagar.⁹⁷ Statslöshet skapar problem för ett effektivt styre men det kan vara värt det för eliterna som gynnas av detta genom att skapa starka band mellan den homogena, dominanta gruppen (majoriteten).⁹⁸ Gibney är ett komplement till ovanstående tidigare forskning. Gibney erbjuder en förklaring till varför statslöshet existerar medan den andra tidigare forskningen var mer teknisk och undersökte hur exkluderingen skedde av lagar och bestämmelser.

Sammanfattningsvis har de olika författarna gemensamma uppfattningar, men bidrar med olika perspektiv gällande varför och hur statslöshet existerar. Edwards och Weis undersöker olika lagar och bestämmelser för att se hur statslösa exkluderas medan Foster och Lambert förklarar hur problemet gällande statslöshet fortfarande är relevant och Gibney erbjuder en annan synvinkel gällande varför statslöshet fortfarande existerar.

4 Analys

Under denna rubrik utför jag först en synkron analys med perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys av dokumenten från 1952–1954 publicerade av International Law Commission. Därefter utför jag en synkron analys med perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys av dokumenten från 2014–2015 publicerade av UNHCR. Vidare utförs en diakron analys utifrån perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys. Detta innebär att jag analyserar det asymmetriska motbegreppet och begrepp som finns i begreppet statslöshets semantiska fält i dokumenten från 1952–1954 och sedan jämför med det asymmetriska motbegreppet och begreppen som finns i begreppet statslöshet semantiska fält i dokumenten från 2014–2015. I analysen appliceras dessutom

⁹⁵ Ibid. S. 47.

⁹⁶ Ibid. S. 53.

⁹⁷ Ibid. S. 53–54.

⁹⁸ Ibid. S. 55.

Reillys och Arendts teoretiska perspektiv. Ytterligare hänvisar jag till tidigare forskning för att undvika subjektivism.

4.1 Synkron analys med perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys av begreppet statslöshet under 1952–1954

I Rapporterna *Report on Nationality, Including Statelessness*, *Report on the elimination or reduction of statelessness*, *Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session* finner jag följande begrepp utifrån begreppet statslöshets semantiska fält: nationalitet/människor med en stats nationalitet, stat, rättigheter, skyldigheter, jus soli, jus sanguinis, diskriminering mot kvinnor och berövande av nationalitet.

I de tre rapporterna används begreppet nationalitet i samband med begreppet statslöshet. Begreppet nationalitet används dessutom som ett asymmetriskt motbegrepp till begreppet statslöshet. Detta exemplifieras genom att statslöshet behandlas utifrån begreppet nationalitet i rapporterna på så vis att fokus ligger på hur nationalstater bör begränsa eller bredda olika kodifieringar gällande nationalitet för att fler människor ska få staters nationalitet och få sina rättigheter infriade.⁹⁹ Denna utgångspunkt av begreppet nationalitet vid reducering av statslöshet kan i detta fall innebära att statslöshet enbart är ett begrepp för att kategorisera människor vilket Gibney styrker.¹⁰⁰ Människor med en stats nationalitet har en rättslig status och på så vis finns det en motsvarande part som kan infria deras mänskliga rättigheter. Detta innebär att människor måste erhålla en rättslig status, i detta fall en nationalitet, för att stater ska infria deras rättigheter vilket styrks av Foster och Lambert.¹⁰¹ Nationalitet och på så vis rättslig status är essentiella i denna kontext eftersom de

⁹⁹ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 6-24 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 167-195. & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session*, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, s. 140-148.

¹⁰⁰ Gibney 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 47.

¹⁰¹ Foster & Lambert, 2016, s. 567, 574.

representerar det band mellan en individ och en stat som innebär att det finns en motsvarande part som kan infria individens rättigheter vilket Edwards och Weis text också styrker.¹⁰² Detta innebär enligt Edwards att fokus i internationell rätt ligger på procedurrättigheter och inte det faktiska innehållet att erhålla rättigheter.¹⁰³ Alltså behandlas statslöshet utifrån att statslösa ska erhålla en nationalitet för att få sina rättigheter infriade, istället för att statslösa ska få sina rättigheter som människor.¹⁰⁴ Detta innebär vid applicerande av Arendts teori att människor inte får sina rättigheter infriade som människor utan de infrias när människor har en rättslig status.¹⁰⁵

Detta fokus på nationalitet innebär också att fokus ligger på staters skyldigheter och rättigheter att infria eller att inte infria människors rättigheter. Stater har en skyldighet att infria människor med statens nationalitets rättigheter. Dessa dokument som analyseras fokuserar på att bredda staters skyldigheter så att stater ska ge sin nationalitet till statslösa människor. Genom att ge sin nationalitet blir statslösa berättigade sina rättigheter eftersom staten får skyldigheter att infria dessa. Detta fokus på stater kan förstås utifrån Reilly. Den existerar eftersom internationella samfundet utgår ifrån att stater ska infria människors rättigheter.¹⁰⁶ Enligt Arendt uppstår det en paradox eftersom den internationella ordningen av stater som består av nationer är exkluderande av människor som inte fick sin egen nationalstat efter första världskriget. Då har de människorna ingen som kan infria deras rättigheter.¹⁰⁷ Nationalitet representerar denna skyldighet som stater har gentemot en individ men eftersom statslösa är utan nationalitet så finns det ingen part som infriar deras rättigheter.

I begreppet nationalitet inkluderas de facto statslösa till skillnad av de jure statslösa. Detta innebär att en distinktion i begreppet statslöshet görs mellan människor med nationalitet och människor utan nationalitet. Därför inkluderas de facto statslösa inte i begreppet statslöshet eftersom de har en nationalitet. Begreppet statslöshets innebörd är alltså människor utan nationalitet. Ingen hänsyn tas till människor med en ineffektiv nationalitet. Ineffektiv nationalitet innebär att staten som ska infria de facto statslösas rättigheter fallerar att infria sina skyldigheter.

¹⁰² Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 11-12, 13-14 & Weis, 1979, s. 239.

¹⁰³ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42.

¹⁰⁴ Ibid. s. 41-42.

¹⁰⁵ Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

¹⁰⁶ Reilly, 2014, s. 181.

¹⁰⁷ Arendt, 2016, 361-363 & Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

Edwards procedurrättigheter synliggörs även i detta fall då fokus ligger på hur människor ska erhålla nationalitet och inte hur effektiv nationalitet de har. Människor som inte får sina rättigheter infriade på grund av ineffektiv nationalitet (de facto statslösa) räknas alltså inte med i begreppet statslöshet i dokumenten som analyseras.¹⁰⁸ Istället är de facto statslösa en del av begreppet nationalitet.¹⁰⁹ Detta innebär att de facto statslösa är oskyddade då de enligt Weis inte skyddas av internationell rätt och därmed inte de tre rapporterna publicerade av International Law Commission som analyseras.¹¹⁰ Gibney menar att det internationella samfundet brister eftersom fokus ligger på nationalitet och inte medborgarskap.¹¹¹ Förståelsen för Gibneys ståndpunkt kan utvecklas vid applicering av Reilly, Arendt och Edwards. Internationell rätt fokuserar inte enligt Edwards på faktiskt innehåll och kopplar istället rättigheter till erhållande av nationalitet.¹¹² Faktiskt innehåll hade varit effektivare eftersom fokus hade funnits på erhållande av rättigheterna för alla människor istället för erhållande av nationalitet för att få tillgång till rättigheter. Detta är en förklaring till Gibneys ståndpunkt gällande rättigheten att erhålla medborgarskap. Reilly behandlar också denna ståndpunkt gällande att det är problematiskt att stater ska infria rättigheter då de inte arbetar kontextbaserat vilket exemplifieras genom att fokus ligger på om människor har statens nationalitet eller ej.¹¹³ Reillys ståndpunkt kompletteras av Arendt på så vis att Arendt menar att det är en paradox att stater ska infria rättigheter eftersom i en internationell statsordning är människor exkluderade och om en inkludering ska göras måste utgångspunkten förändras. Alla människor har inte rättigheten till rättigheter utan endast människor med medborgarskap och som anses tillhöra en stats nationalitet har rättigheten till rättigheter.¹¹⁴ Statslösa inklusive de facto statslösa exkluderas då de inte har

¹⁰⁸ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42.

¹⁰⁹ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 16-17 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 169 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, s. 147.*

¹¹⁰ Weis, 1979, s. 202-203.

¹¹¹ Gibney, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 45-46.

¹¹² Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42.

¹¹³ Reilly, 2014, s. 180-183.

¹¹⁴ Arendt, 2016, s. 361-363, 371, 373, 388, 390, 392, 395, 399-400 & Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

medborgarskap eller en effektiv nationalitet (de erkänns exempelvis inte av staten som en nationalitet även om de i själva verket är det).

Jus soli och jus sanguinis är två principer som är kopplade till begreppen nationalitet och statslöshet i de tre rapporterna publicerade av International Law Commission och finns därmed i begreppet statslöshets semantiska fält. I detta stycke behandlas begreppen jus soli, jus sanguinis, stat, rättighet och skyldighet då alla dessa begrepp som finns i det semantiska fältet har en koppling till varandra. För att erhålla en djupare förståelse för innebörden av begreppet statslöshet analyseras de tillsammans. Principerna jus soli och jus sanguinis utgör, som Edwards och Weis skrev, en koppling mellan stat och individ.¹¹⁵ Jus soli innebär att om ett barn föds på en stats territorium så har barnet en koppling till staten. Jus sanguinis innebär att ett barn kan få sina föräldrars nationalitet då de har en koppling till staten.¹¹⁶ Dessa principer grundar procedurrättigheter, som Edward nämnde, då fokus ligger på erhållande av nationalitet.¹¹⁷ Procedurrättigheternas funktion är att stater ska bredda sina skyldigheter och ge sin nationalitet till människor med koppling till staten genom principerna.¹¹⁸ Alltså är fokus på att människor genom erhållande av nationalitet ska få sina rättigheter infriade eftersom de blir berättigade rättigheter vid erhållande av en rättslig status. Detta fokus på nationalitet och koppling till stater exkluderar människor, enligt Arendt, eftersom det inte är alla människor som har en koppling till en stat.¹¹⁹ Detta innebär enligt Reilly att falsk universalism råder eftersom det inte är alla människor som inkluderas och får sina rättigheter

¹¹⁵ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 16 & Weis, 1979, s. 239.

¹¹⁶ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 7 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 170-175 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, s. 164-165.

¹¹⁷ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.) s. 41-42.

¹¹⁸ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 24 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 174-175 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, s. 164-165, 169.

¹¹⁹ Arendt, 2016, s. 371, 373 & Arendt, 1951, s. 268–270, 272.

inkluderade. Mänskliga rättigheter är inte anpassade till alla.¹²⁰ Statslösa exkluderas alltså i dokumenten publicerade av International Law Commission på grund av den falska universalismen som råder gällande mänskliga rättigheter och av den internationella statsordningen då de inte anses ha en koppling till en stat och därmed inte får sina rättigheter infriade.

Kvinnors nationalitet är en del av begreppet nationalitets extension. Genom att undersöka kvinnors nationalitet erhålls en förståelse för begreppet diskriminering mot kvinnor som finns i begreppet statslöshets semantiska fält. Kvinnors nationalitet är inte lika omfattande som mäns nationalitet vilket kan påverka eventuella barn som föds. Detta exemplifieras i två situationer; i att kvinnor kan bli berövade sin nationalitet vid giftermål och att stater i vissa länder har lagstiftat så att barn inte kan överta deras mammas nationalitet. Båda dessa situationer kan leda till statslöshet vilket i sin tur innebär att det finns en ökad risk för kvinnor att bli statslösa och bidra till att statslöshet går i arv.¹²¹ Även om detta är inkonsekvent med internationell rätt vilket Weis stipulerat, så är det en del av begreppets innebörd då detta är en anledning till varför statslöshet finns. Stater har inte anammat eliminering av lagstiftning som bidrar till statslöshet och därför är det en del av begreppets innebörd.¹²² Enligt Reilly sker detta eftersom mänskliga rättigheter är falskt universella eftersom de inte inkluderar alla människor. De är falskt universella på grund av att inget kontextbaserat arbete har gjorts vid skapande av mänskliga rättigheter, utan de har tolkats utifrån ett manligt perspektiv och skyddar därför män i en kontext av stater.¹²³ Med Arendts teori erhålls förståelsen att kvinnor inte får sina rättigheter infriade enbart för att de är människor utan de får sina rättigheter infriade på grund av sin rättsliga status, men diskrimineras på grund av sitt kön eftersom stater har en könsdiskriminerande lagstiftning och exkluderar på så vis människor.¹²⁴

¹²⁰ Reilly, 2014, 180-184.

¹²¹ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 15 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 174-175 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, s. 163-169.

¹²² Weis, 1979, s. 116.

¹²³ Reilly, 2014, s. 185.

¹²⁴ Arendt, 2016, s. 361-363, 388, 390, 392, 394-395 & Arendt, 1951, s. 272, 279, 283, 290.

Berövande av nationalitet är ett annat begrepp som finns i begreppet statslöshets semantiska fält. Berövande av nationalitet innebär att stater berövar människor deras nationalitet kollektivt eller individuellt. Detta kan leda till statslöshet om det inte handlar om erhållande av dubbel nationalitet.¹²⁵ I rapporterna står det enbart att berövande av nationalitet bör begränsas. Detta innebär dock att former av berövande av nationalitet får ske i enlighet med internationell rätt och detta är något Weis också fastslagit.¹²⁶ Detta exemplifieras också med att massberövning av nationalitet inte är tydligt begränsat i dokumenten.¹²⁷ Detta innebär att stater har en rättighet till berövande av nationalitet som kan leda till statslöshet. Kvinnor och barn är extra utsatta för risken att bli statslösa i detta anseende eftersom som tidigare nämnt vid analys av begreppet kvinnors nationalitet så berövas kvinnor sin nationalitet vid äktenskap i vissa fall. När kvinnor berövas sin nationalitet vid äktenskap förväntas kvinnan att erhålla sin mans nationalitet, men om mannen är statslös så blir kvinnan också det. I vissa stater får barn enbart erhålla sin pappas nationalitet men inte sin mammas och om pappan är statslös ärvs det av barnet.¹²⁸ Statslöshet är accepterat om människor berövas sin nationalitet av stater och detta är lagstiftat i de nationella lagarna vilket också styrks av Weis.¹²⁹ Detta eftersom lagstiftning gällande berövande av nationalitet inte anses vara arbiträrt.¹³⁰ Att stater får lagstifta exkludering av människor är enligt Reilly på grund av de falskt universella mänskliga rättigheterna. De inkluderar inte ett säkerställande av allas

¹²⁵ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness* by Mr. Manley O. Hudson, *Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 15, 18 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness* by Roberto Cordova, *Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 185 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, s. 142.

¹²⁶ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness* by Roberto Cordova, *Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 185 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness* by Mr. Manley O. Hudson, *Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 21 & Weis, 1979, s. 126.

¹²⁷ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness* by Mr. Manley O. Hudson, *Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 10.

¹²⁸ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness* by Roberto Cordova, *Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 18.

¹²⁹ Weis, 1979, s. 125-126, 168.

¹³⁰ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness* by Mr. Manley O. Hudson, *Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 21.

mänskliga rättigheter utan enbart normen.¹³¹ Enligt Arendt är det på grund av att strukturen av den internationella statsordningen är exkluderande eftersom att vid skapandet av stater utgicks det ifrån att minoriteter, statslösa m.m. skulle exkluderas då de inte tillhörde gruppen som styrde staten.¹³²

Sammanfattningsvis så innefattas det i begreppet statslöshet, utifrån dokumenten publicerade av International Law Commission från 1952–1954, exkludering och diskriminering eftersom den internationella statsordningen utgår från falsk universalism. Utöver detta innefattas dessutom i begreppet statslöshet nationalslöshet på så vis att de ej innehar nationalitet och rättighetslöshet på så vis att ingen part har en skyldighet att infria deras rättigheter.

4.2 Synkron analys med perspektiven semasiologisk- och onomasiologisk analys av begreppet statslöshet under 2014–2015

I *Global Action Plan to End Statelessness* och *Update on statelessness* finner jag följande begrepp i begreppet statslöshets semantiska fält: nationalitet/människor med en stats nationalitet och medborgarskap/medborgare, jus soli, jus sanguinis, diskriminering vid erhållande av nationalitet, icke-registrering, flykting och icke-flykting, stat, rättigheter och skyldigheter.

Begreppet statslöshets asymmetriska motbegrepp är i de två dokumenten publicerade av UNHCR nationalitet och medborgarskap. Detta exemplifieras på så vis att statslöshet behandlas utifrån begreppet nationalitet och medborgarskap. För att eliminera statslöshet behövs alltså en erhållande av nationalitet och/eller medborgarskap.¹³³ De är alltså begreppets motsats. I dokumenten används nationalitet och medborgarskap som synonymer.¹³⁴ Detta exemplifieras när UNHCR konstaterar att medborgare och människor med en stats nationalitet ska åtnjuta basala rättigheter.¹³⁵ UNHCR skriver också att statslösa bör

¹³¹ Reilly, 2014, 180-183, 185.

¹³² Arendt, 2016, 361-363 & Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

¹³³ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 4-6 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 3-6.

¹³⁴ Ibid. S. 3-4 & Ibid. 3-6.

¹³⁵ Ibid. s. 4, 6-7 & Ibid. s. 3-6.

ha rättigheten till medborgarskap.¹³⁶ Detta innebär att statslösa är utan medborgarskap/nationalitet och rättigheterna vars åtkomst enbart är tillgängliga med nationalitet/medborgarskap. Medborgarskap är ett band mellan individ och stat som exemplifierar fullt medlemskap vilket i sin tur innebär att medborgarskap berättigar människor deras rättigheter vilket Edwards, Matthew och Weis fastslagit.¹³⁷ För att kunna åtnjuta mänskliga rättigheter måste människor alltså vara medborgare i en stat vilket stöds av Arendts teori.¹³⁸ Enligt Reilly sker denna koppling av begreppet statslöshet till begreppen nationalitet/medborgarskap på grund av att infriandet av mänskliga rättigheter är falskt universellt. Utgångspunkten är en internationell statsordning medan problemet är globalt. Utgångspunkten bör istället vara en global sådan, kosmopolitisk, för att infria statslösas rättigheter.¹³⁹ Statslöshet är ett problem eftersom utgångspunkten är att enbart människor med rättslig status såsom nationalitet/medborgarskap har rättigheten till rättigheter. Statslösa är alltså medborgarskapslösa, nationslösa och rättighetslösa.

Principerna *jus soli* och *jus sanguinis* är med i begreppet statslöshets semantiska fält. De har en koppling till begreppet statslöshet på så vis att människor bör erhålla en stats nationalitet/medborgarskap genom att de har en koppling till en stat.¹⁴⁰ Detta innebär att statslösa inte har en koppling till staten på ett normativt sätt vilket Edwards styrker.¹⁴¹ Att människor ska ha en koppling till staten genom principerna som innebär att en person bör få en stats nationalitet om personen föds i statens territorium respektive att en person ärver en av sina föräldrars nationalitet, innebär att det är procedurrättigheter i dokumenten. Det är en procedurrättighet eftersom erhållande av nationalitet är i fokus istället för att fokusera på faktiskt innehåll att människor ska erhålla rättigheter som människor vilket styrks av Edwards och Arendt.¹⁴² Statslösa erhåller alltså inte rättigheter som människor utan måste erhålla en rättslig status som medborgare/människa med en stats nationalitet

¹³⁶ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 6-8.

¹³⁷ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 11-14, 41-42 & Gibney, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 45-46 & Weis, 1979, s. 239.

¹³⁸ Arendt, 2016, s. 374.

¹³⁹ Reilly, 2014, s. 180-183.

¹⁴⁰ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 10 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 3-6.

¹⁴¹ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 13-14.

¹⁴² Arendt, 2016, 374.

för att vara berättigade sina mänskliga rättigheter.¹⁴³ För att erhålla rättslig status måste de ha en koppling till en stat som tidigare nämnt. Dock så är många människor statslösa även om de har en koppling till en stat. De är statslösa på grund av diskriminerande grunder.¹⁴⁴ Alltså innefattas mer än enbart brist på koppling till en stat i begreppet statslöshet. Gibney menar att stater kan gynnas av att skapa en homogen grupp som är dominant för att skapa tillhörighet.¹⁴⁵ Med Arendt erhålls en fördjupad förståelse av detta då Arendt menar att den internationella statsordningen exkluderar minoriteter, statslösa, flyktingar m.m. Eftersom utgångspunkten i dokumenten är att stater ska infria människors rättigheter kommer människor att exkluderas vare sig de har en koppling till en stat eller ej. Resultatet av en internationell statsordning är att några människor blir rättighetslösa eftersom stater kan bestämma om statslösa, minoriteter och flyktingar får nationalitet/medborgarskap och få rättigheterna som medföljer.¹⁴⁶ Denna exkludering sker eftersom stater inte är kontextbaserade och inkluderar på så vis inte statslösas rättigheter, enbart sina medborgares/människor med statens nationalitet.¹⁴⁷ Reilly menar att det är effektivare om människor är kosmopolitiska medborgare och kan då vara politiskt aktiva för att förändra sin situation men också situationen för statslösa genom gränsöverskridande dialog och arbete.¹⁴⁸

Diskriminering är ett begrepp som finns i det semantiska fältet. På grund av diskriminerande lagar bland annat könsdiskriminerande sådana, så föds fler barn statslösa och kvinnor har en ökad risk för att bli statslösa.¹⁴⁹ Detta är inte i enlighet med internationell rätt enligt Weis, men statslöshet som begrepp innebär bland annat diskriminering mot kvinnor.¹⁵⁰ Detta kan förklaras utifrån Arendt genom att utgångspunkten är i en internationell ordning av stater vars struktur är exkluderande.¹⁵¹ Stater är på så vis inte den mest lämpade parten att infria rättigheter

¹⁴³ Ibid. s. 374.

¹⁴⁴ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 12 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 5.

¹⁴⁵ Gibney, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 55.

¹⁴⁶ Arendt, 2016, s. 361-363, 371, 373 & Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

¹⁴⁷ Reilly, 2014, s. 180-185.

¹⁴⁸ Ibid. S. 180-183.

¹⁴⁹ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 12 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 5-6, 8.

¹⁵⁰ Weis, 1979, s. 97, 116.

¹⁵¹ Arendt, 2016, s. 361-363 & Arendt, 1951, 267-269, 276, 279, 283.

enligt Reilly. Reilly menar att kontextbaserat arbete genom exempelvis UNHCR eller volontärorganisationer är effektivare då de kan erhålla en förståelse kring vad som egentligen behövs för att i detta fall statslösa ska erhålla sina rättigheter.¹⁵² Därmed kommer en exkludering att fortsätta ske.

Icke-registrering är ett begrepp som finns i begreppet statslöshets semantiska fält. Eftersom det finns svårigheter att registrera sig i en stat och på så vis erhålla dokument som bevisar personens koppling till en stat innebär det att många barn inte registreras och att människor som egentligen bör ha en stats nationalitet inte får det på grund av brist på bevis. Detta sker på grund av det Edwards nämner gällande procedurrättigheter. Fokus i internationell rätt och därmed dokumenten publicerade av UNHCR ligger på procedurrättigheter. Det förespråkas alltså att rättigheten att erhålla nationalitet är viktig. Men fokus ligger ej på det faktiska innehållet vilket är rättigheterna som människor inte får infriade på grund av den internationella statsordningen då exempelvis vissa stater gör det svårare för vissa grupper att erhålla dokument som bevisar deras nationalitet.¹⁵³ Statslöshet kan alltså vara ett resultat av icke-registrering och dessutom på grund av diskriminerande grunder. Det kan ligga i staters intresse att skilja på människor på grund av kultur, religion m.m. då det kan gynna dem ekonomiskt då de förtryckta, på grund av brist på rättigheter, har svårigheter att mobilisera sig och förändra förtryckande lagar vilket Gibney fastslagit.¹⁵⁴ Stater utgår enligt Reilly och Gibney utifrån normen och exkluderar därför människor som inte tillhör normen. På så vis kan stater kodifiera lagar som exkluderar människor som kan gynna staten.¹⁵⁵ Den internationella statsordningen tillåter stater att kodifiera sina egna nationella lagar även om de är exkluderande och detta leder i sin tur till att statslösa inte får sina rättigheter infriade enligt Arendt.¹⁵⁶

Flykting och icke-flykting är två begrepp som finns i begreppet statslöshets semantiska fält. Statslösa kan vara flyktingar genom att behöva fly från territoriet de befann sig på då de i vissa fall inte erkänns ha statens nationalitet och

¹⁵² Reilly, 2014, s. 181.

¹⁵³ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 18-21 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 5.

¹⁵⁴ Gibney, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 53-54.

¹⁵⁵ Reilly, 2014, s. 181, 185 & Gibney, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 53-54.

¹⁵⁶ Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

kan känna sig hotade. Dock behandlas statslösa flyktingar inte som statslösa utan de kan erhålla en rättslig status som flyktingar och skyddas av flyktingkonventionen enligt Foster och Lambert.¹⁵⁷ Detta tyder på att statslösa behandlas utifrån andra rättsliga statusar då de som statslösa inte får sina rättigheter infriade enligt Gibney och Arendt. Detta innebär att det råder falsk universalism enligt Reilly, då statslösa är exkluderade och för att infria deras rättigheter måste statslösa alltså bli medborgare/erhålla en stats nationalitet eller erhålla flyktingstatus.¹⁵⁸ De får alltså, enligt Arendt, inte sina rättigheter infriade enbart för att de är människor.¹⁵⁹ Statslösa är exkluderade då de i vissa fall inte skyddas av flyktingkonventionen då det exempelvis inte anses finnas tillräckligt med grund för dem att fly från territoriet de befann sig på.

Tre begrepp som finns i det semantiska fältet är stat, rättigheter och skyldigheter. Statslösa har rättigheter men ingen motsvarande part som har en skyldighet att infria rättigheterna eftersom de i dokumenten kopplar infriandet av rättigheter genom naturalisering¹⁶⁰ vilket innebär att innehavande av nationalitet eller medborgarskap behövs för få sina rättigheter infriade vilket är en förståelse som styrks av Edwards och Gibney.¹⁶¹ Detta leder mig till begreppet skyldighet. Stater har alltså enbart skyldigheter gentemot människor med statens nationalitet och medborgare. Därmed har stater inte en skyldighet att infria statslösas rättigheter.¹⁶² Dock så har UNHCR engagerat sig i att stötta, utbilda, utveckla processen till naturalisering för att pressa stater att faktiskt ge nationalitet till statslösa. Detta kan innebära, vid applicering av Reillys teori, att det råder ett minskat förtroende för staters infriande av rättigheter och därför arbetar UNHCR så att stater ska bredda sin skyldighet för att infria statslösas rättigheter.¹⁶³ UNHCR kan arbeta kontextbaserat på så vis att de samarbetar med volontärorganisationer vilket Reilly menar är

¹⁵⁷ Foster & Lambert, 2016, s. 571.

¹⁵⁸ Reilly, 2014, 180–183.

¹⁵⁹ Arendt, 2016, 388, 390, 392, 394–395, 399–400.

¹⁶⁰ Naturalization på engelska.

¹⁶¹ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 16 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 4-7. & Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 14 & Gibney, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 44-47.

¹⁶² UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 16.

¹⁶³ Reilly, 2014, s. 181.

essentiellt för att börja infria mänskliga rättigheter universellt.¹⁶⁴ Detta tyder på att UNHCR har fått ett ökat inflytande och kan påverka stater. Men även om UNHCR kan påverka stater så är det inte alltid staterna påverkas. Ett exempel på detta är Dominikanska republiken som berövade tusentals människor deras nationalitet.¹⁶⁵ Alltså har stater fortfarande makten att bestämma vem som får ha statens nationalitet eller ej även om UNHCR kan påverka staters handlande. Detta sker enligt Arendt eftersom utgångspunkten fortfarande är en värld med en internationell statsordning där stater anses vara den primära makten att infria människors rättigheter då fokus i dokumenten ligger på erhållande av procedurrättigheter och inte det faktiska innehållet i rättigheterna vilket styrks av Edwards.¹⁶⁶

4.3 Diakron analys med perspektivet onomasiologisk analys.

Det asymmetriska motbegreppet till begreppet statslöshet under 1952–1954 i rapporterna släppta av International Law Commission är nationalitet som tidigare nämnt i analysen under synkron analys med perspektivet onomasiologisk analys. Men i dokumenten från 2014–2015 har det asymmetriska motbegreppet förändrats och är istället nationalitet och medborgarskap. Detta tyder på att begreppet statslöshet har fått ett nytt meningsinnehåll.¹⁶⁷ Nationalitet och medborgarskap används som synonymer i många fall i dokumenten från 2014–2015 vilket kan tolkas som att rättigheten till nationalitet har utökats till att inkludera medborgarskap. Detta påverkar innebörden i begreppet statslöshet då detta innebär att statslösa varken har nationalitet och/eller medborgarskap. Denna sociala och politiska förändring tyder på, vid applicering av Reillys teori, att arbetet för att infria statslösas rättigheter utförs mer kontextbaserat än i dokumenten från 1952–1954.¹⁶⁸ Detta exemplifieras genom att UNHCR arbetar med volontärorganisationer för att förbättra situationen

¹⁶⁴ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 8 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 4-5, 7 & Reilly, 2014, s. 181.

¹⁶⁵ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 4.

¹⁶⁶ Arendt, 1951, s. 268-270, 272 & Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42.

¹⁶⁷ Kurunmäki, 2012, i Bergström & Boréus (red.), s. 184.

¹⁶⁸ Reilly, 2014, s 181, 185.

för statslösa.¹⁶⁹ Det finns alltså ett större åtagande internationellt att förbättra situationen för statslösa. Statslöshet behandlas dock utifrån begreppen nationalitet/medborgarskap vilket innebär att statslösa i sig är rättighetslösa och detta på grund av att UNHCR:s dokument utgår från procedurrättigheter och inte det faktiska innehållet och detta styrks av Edwards.¹⁷⁰ Detta innebär att paradoxerna gällande den internationella statsordningen samt konceptet i mänskliga rättigheter som Arendt tar upp i sin teori fortfarande existerar och exkluderar statslösa.¹⁷¹

4.4 Diakronanalys med perspektivet semasiologisk analys.

Begreppen stat, rättigheter och skyldigheter används annorlunda var för sig men också tillsammans i dokumenten från 1952–1954 jämfört med dokumenten från 2014–2015. I rapporterna från 1952–1954 låg fokus på att staterna skulle infria människors rättigheter genom att förändra sina nationella lagar som orsakar statslöshet och på så vis reducera antalet statslösa. Fokus låg alltså på preventiva åtgärder. I dokumenten från 2014–2015 låg fokus på att eliminera framtida statslöshet men också på att förbättra nuvarande statslösas situation. I begreppet statslösa ingick dock inte statslösa flyktingar eller de facto statslösa. Dessa exkluderades också i dokumenten från 1952–1954. Denna exkludering sker fortfarande på grund av brist på tillräckligt med kontextbaserat arbete samt att ingen kritisk nytolkning av mänskliga rättigheter har skett vilket är en förståelse som erhålls vid applicering av Reilly och som styrks av Foster och Lambert.¹⁷² Dock så framkommer det från dokumenten från 2014–2015 att UNHCR arbetar för att klargöra för stater var problemet ligger i just deras stat och genom regionala avtal förbättra situationen för statslösa. Detta innebär vid applicering av Reillys teori att ett kontextbaserat arbete har börjat ske internationellt även om ansvaret fortfarande ligger på att stater eliminerar statslöshet.¹⁷³

¹⁶⁹ UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 2-3.

¹⁷⁰ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42.

¹⁷¹ Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

¹⁷² Reilly, 2014, s. 180-185. & Foster & Lambert, 2016, s. 571, 583.

¹⁷³ Reilly, 2014, s. 181.

Begreppet berövande av nationalitet har fått en annan term i dokumenten från 2014–2015 då de skriver på engelska deprivation istället för denationalization. Jag skriver ut begreppen på engelska då det inte finns en bra motsvarig översättning. Deprivation i dokumenten från 2014–2015 används i samband med diskriminerande grunder. Medan i dokumenten från 1952–1954 skrivs det om berövande av nationalitet i allmänhet. Detta är en förändring som främst kan bero på, ur Reillys och Arendts perspektiv, att kontextbaserat arbete används i större utsträckning än förr. Kvinnor och andra utsatta grupper som exempelvis minoriteter är främst utsatta för berövande av nationalitet och detta har specificerats i dokumenten från 2014–2015.¹⁷⁴ Så den stora skillnaden är att i dokumenten från 1952–1954 behandlas berövande av nationalitet och kvinnors nationalitet separat samt så utforskas de inte i samma utsträckning som i dokumenten från 2014–2015, vilket styrks av Weis.¹⁷⁵

Icke-registrering är ett begrepp som inte fanns i begreppets statslöshets semantiska fält under 1952–1954. Men som jag tidigare nämnt så finns det i begreppets semantiska fält under 2014–2015. Detta innebär att bevis för människors nationalitet genom dokument inkluderas i begreppet statslöshet. Människor måste alltid bevisa att de inte är statslösa. Detta då stater måste infria människors rättigheter och de har enbart den skyldigheten gentemot människor med sin nationalitet/medborgare. Statslösa får alltså inte sina rättigheter infriade på grund av den internationella ordningen av stater.¹⁷⁶ Detta stödjer Arendts position gällande att människor enbart får sina rättigheter infriade om de har en rättslig status, statslösa har på så vis inte det.¹⁷⁷ Detta styrks dessutom av Edwards som menar att fokus i internationell rätt och därmed dokument publicerade av International Law Commission och UNHCR fokuserar på procedurrättigheter och inte på att människor ska erhålla rättigheter.¹⁷⁸ Detta innebär bland annat att statslösa fortfarande är

¹⁷⁴ Ibid. s. 181, 185 & Arendt, 2016, s. 361-363.

¹⁷⁵ Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, s. 21 & Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, s. 5. & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, s. 12-14 & UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, s. 1, 5-6 & Weis, 1979, s. 97, 116.

¹⁷⁶ Arendt, 1951, s. 267-269, 276, 279, 283.

¹⁷⁷ Arendt, 2016, s. 374.

¹⁷⁸ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42.

rättighetslösa och nationslösa. Men utifrån Reillys teoretiska perspektiv har en politisk förändring skett när begreppet statslöshet förändrats och det är att kontextbaserat arbete exempelvis genom arbete med volontärorganisationer och att UNHCR arbetar med statslöshet har fått större utrymme.¹⁷⁹ Kosmopolitiskt arbete är i större fokus jämfört med arbetet 1952–1954.

5 Resultat och slutsats

Hur har begreppet statslöshet förändrats i tid? Jag har alltså med Kurunmäkis tolkning av Kosellecks begreppshistoria utfört en begreppshistorisk analys på dokument publicerade av International Law Commission från 1952–1954 och dokument publicerade av UNHCR från 2014–2015. Jag har sedan med hjälp av metodologiska verktyg jämfört resultaten från dokumenten 1952–1954 med resultaten från dokumenten 2014–2015. Resultaten som framkom av utförd begreppshistorisk analys, applicering av Reillys och Arendt teorier och tidigare forskning är att begreppet statslöshets innebörd har förändrats i några aspekter i tid. Resultaten som jag kommer att presentera nedan har som tidigare nämnt styrkts av tidigare forskning för att undvika subjektivism som jag under rubriken källkritik menade på är något att undvika vid användning av metoden begreppshistoria för att inte berätta en teleologisk berättelse med ett förutbestämt mål.

5.1 Resultat

Genom analys av dokumenten publicerade av International Law Commission från 1952–1954 fick jag resultatet att begreppet statslöshet inte behandlas i dokumenten då fokus låg på det asymmetriska motbegreppet nationalitet. Statslösas rättigheter behandlas inte i dokumenten eftersom existensen av stater och att stater har skyldigheten att infria rättigheter inte sker kontextbaserat. Statslösas brist på koppling till stat bidrar till detta då ingen stat har en skyldighet att infria deras rättigheter och när de har en stat som ska infria deras rättigheter (de facto statslösa) så gör staten inte det på grund av bland annat diskriminerande grunder. Begreppet statslöshet innebär alltså nationslös, brist på koppling till en stat, ineffektiv

¹⁷⁹ Reilly, 2014, s. 180–183.

nationalitet, diskriminering, lagstiftad statslöshet förklätt i termer av berövande av nationalitet och detta leder i sin tur till att de är rättighetslösa.

Genom analys av dokumenten publicerade av UNHCR från 2014–2015 fick jag resultatet att begreppet statslöshet fortfarande inte behandlades i dokumenten eftersom fokus låg på det asymmetriska motbegreppet nationalitet/medborgarskap. Statslösas rättigheter var inte i fokus eftersom utgångspunkten i dokumenten var att stater i den internationella statsordningen har skyldigheten att infria människors rättigheter. Detta sker med falsk universalism och därmed inte kontextbaserat vilket exemplifieras i dokumenten genom att statslösa flyktingar inte inkluderas. Statslösas brist på koppling till en stat bidrar till att ingen stat har en skyldighet att infria deras rättigheter. Men i fallet om de facto statslösa så var det på grund av diskriminerande grunder. Detta kunde ske genom exempelvis att stater berövade människors nationalitet eller gjorde det svårare för vissa folkgrupper att registrera sig som medborgare/människa med statens nationalitet. Alltså innebär begreppet statslöshet nationslös, brist på medborgarskap, brist på koppling till en stat, ineffektiv nationalitet, diskriminering, lagstiftad statslöshet förklätt i termer av berövande av nationalitet och detta leder i sin tur till att begreppet statslöshet också innebär rättighetslös.

Eftersom fokus i dokumenten av International Law Commission och UNHCR ligger på procedurrättigheter, att stater ska infria människors rättigheter och falsk universalitet så behandlas inte statslösas rättigheter i de dokumenten i sig utan enbart att de ska få erhålla nationalitet/medborgarskap för att kunna göra anspråk på sina mänskliga rättigheter.

5.3 Slutsats

När jag började undersöka begreppet statslöshet hade jag delvis andra föreställningar än de jag har nu efter att undersökningen är avslutad. Jag trodde fokus skulle ligga på medborgarskap mer än nationalitet eftersom medborgarskap representerar fullt medlemskap av en stat och på så vis infriande av rättigheter. Att fokus låg på nationalitet betraktas av mig som obefogat då detta fokus leder till exkludering. Denna fixering av nationalitet gör mer onyttä än nytta. Exkludering av statslösa och därmed brist på infriande av rättigheter är ett exempel på denna onyttä som skapas vid fixering av statslöshet. Min undersökning var begränsad på olika vis på grund av

uppsatsens omfång vilket jag tidigare nämnt under rubriken avgränsning. Detta ledde till att svaret på frågeställningen blev begränsat men ändå viktigt. Så en återkoppling till frågeställningen i denna uppsats; hur har begreppet statslöshet förändrats i tid? Det asymmetriska motbegreppet och begreppen i det semantiska fältet har förändrats och detta tyder på att förtroende på att stater ska infria människors rättigheter utan internationellt stöd har minskat samt att begreppets innebörd har förändrats till att bland annat innebära att statslösa inte har medborgarskap. Förändringen av begrepp i det semantiska fältet visade också på att staters diskriminering gentemot folkgrupper kunde bidra till att människor hade svårt att bevisa sin nationalitet. Alltså har begreppets extension kommit att gälla diskriminering. Då är det rimligt att dra slutsatsen att stater kan välja vems rättigheter de vill infria på så vis att de kan försvåra för vissa människor att registrera sin nationalitet och på så vis bevisa sin koppling till en stat, vilket styrks av Weis och Edwards.¹⁸⁰ Detta innebär att mänskliga rättigheter inte är universella och medborgarskap blir avgörande för att få sina rättigheter infriade och detta har bestått i tid sen 1952–1954 till 2014–2015. Det blir snarare medborgerliga rättigheter än mänskliga rättigheter då statslösa exkluderas från det sistnämnda och detta kan undersökas med vidare forskning.

¹⁸⁰ Edwards, 2014, i Edwards & Waas (red.), s. 41-42 & Weis, 1979, s. 239.

Referenser

Alice Edwards, 2014, "The meaning of nationality in international law in an era of human rights" I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 11-43.

Arendt, Hannah, *The origins of totalitarianism*, 1. ed., Harcourt, Brace, New York, 1951.

Arendt, Hannah, *Totalitarismens ursprung*, Daidalos, Göteborg, 2016.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012.

Edwards, Alice & Waas, Laura van (red.), *Nationality and statelessness under international law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014.

Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Nationality, including Statelessness – Report on the Elimination or Reduction of Statelessness by Roberto Cordova, Special Rapporteur*, 1953, vol. II, A/CN.4/64, tillgänglig på: http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_64.pdf&lang=E [hämtad 10 april 2018].

Extract from the Yearbook of the International Law Commission, Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session, 3 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9, 1954, vol. II, A/CN.4/88, tillgänglig på: http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_88.pdf&lang=E [hämtad 10 april 2018].

Extract from the Yearbook of the International Law Commission, *Report on Nationality, Including Statelessness by Mr. Manley O. Hudson, Special Rapporteur*, 1952, vol. II, A/CN.4/50, tillgänglig på: http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_50.pdf&lang=E [hämtad 10 april 2018].

Jussi Kurunmäki, 2012, "Begreppshistoria", i Bergström & Boréus (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2012, 177–218.

Laura Van Waas, 2014, "The UN statelessness conventions", I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 64-87.

Mark Manly, 2014, "UNHCR's mandate and activities to address statelessness", I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 88-115.

Matthew J. Gibney, 2014, "Statelessness and citizenship in ethical and political perspective" I Edwards & Waas (red.), *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 44-63.

Michelle Foster & Hélène Lambert, "Statelessness as a human rights issue: A concept whose time has come", *International Journal of Refugee Law*, 2016, Vol. 28, No. 4, 564–584.

Reilly, Niamh "Cosmopolitan Feminism and Human Rights", *Hypatia: A Journal of Feminist Philosophy*, 2007, vol. 22, nr. 4, s. 180-198.

UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Global Action Plan to End Statelessness*, 4 November 2014, tillgänglig på:
<http://www.refworld.org/docid/545b47d64.html> [hämtad 10 april 2018].

UN High Commissioner For Refugees (UNHCR), *Update on statelessness*, 3 June 2015, EC/66/SC/CPR.11, tillgänglig på:
<http://www.refworld.org/docid/560506b1b.html> [hämtad 10 april 2018].

Weis, Paul, *Nationality and statelessness in international law*, 2., rev. ed., Sijthoff & Noordhoff, Alphen aan den Rijn, 1979.